

UOT:75.

1941-1945 – CI İLLƏR AZƏRBAYCAN DƏZGAH RƏNGKARLIĞI

Məmmədov Şaiq Murtuzəli oğlu, Məmmədov Faiq Şaiq oğlu

Gəncə Dövlət Universiteti

7289708@gmail.com

Xülasə: *Tarixə Böyük Vətən Müharibəsi adı ilə düşmüş 1941-1945-ci illər müharibəsi dövründə bütün sahələrdə olduğu kimi rəssamlarımız da bütün qüvvələrini faşizm üzərində qələbəyə səfərbər etmişlər. Məqalədə müharibə illərində dəzgah rəngkarlığı sahəsində gərgin çalışan rəssamlarımızın yaradıcılığından söhbət açılır, əsərləri təhlil olunur.*

Açar sözlər: dəzgah, rəngkarlıq, sərgi, portret, maharibə

Key words: art bench, painting, exhibition, portrait, war

Ключевые слова: станок, живопись, вставка, портрет, война

Azərbaycan təsviri incəsənəti 1941-45-ci illər müharibəsi başlanan gündən hitlerçi işğalçıları tezliklə darmadağın etmək məqsədilə adamları səfərbərliyə almaq işinə xidmət etməyə başladı. Bütün yaradıcı ziyalılarla birlikdə incəsənət xadimləri də vətənpərvərlik hərəkatına qoşuldu. Respublikamızın elm və mədəniyyət xadimləri ilə birlikdə Azərbaycan rəssamları da bütün qüvvələrini xalqımızı müqəddəs mübarizəyə ruhlandıran, ön və arxa cəbhə qəhrəmanlarını şöhrətləndirən sənət əsərləri yaratmaq işinə sərf etdilər. *Döyüş qəhrəmanlığı*, əmək fədakarlığı, vətənə məhəbbət, yadelli qəskarlara nifrət – Azərbaycan təsviri sənətini istiqamətləndirən əsas leytmotiv oldu. Azərbaycan rəssamlarının müharibə illərində yaratdıqları rəsmlər, tablolar, alovlu vətənpərvərlik ideyaları ilə aşılannmışdır. Ən yaxşı əsərlərdə müharibə dövrünün irəli sürdüyü ciddi mövzular, tarixi və müasir qəhrəmanların surətləri öz əksini tapmışdı.

Müharibə dövründə Azərbaycan rəssamlarının fəaliyyəti gərgin və çoxşaxəli olmuşdur. Bu zaman rəssamların bir hissəsi silah götürərək cəbhəyə getmiş, müharibə səhnələrinin canlı şahidi olmuşlar. Arxada çalışan rəssamlar isə ideoloji cəhətdən ön mövqələrdə yaradıcılıq fəaliyyətlərini genişləndirirdilər. Rəssamlar İttifaqı siyasi-təşviqat plakatlarının, “satira pəncərələri”nin buraxılması, sərgilərin təşkili, ordu, donanma, aviasiya evlərinin, təşviqat məntəqələrinin bədii tərtibi sahəsində böyük iş aparmışlar. Rəssamların təşəbbüsü ilə hərbi hissələrdə, qospitallarda “döyüş vərəqələri” buraxılır, rəsm sərgiləri nümayiş etdirilirdi. Müharibə dövründə Moskvada, Tbilisidə və respublikamızın müxtəlif şəhərlərində 15-dən artıq səyyar rəsm sərgisi təşkil olunur. “Vətən uğrunda”, “Azərbaycan xalqının qəhrəman oğulları” mövzularında təşkil olunan həmin sərgilər tamaşaçılar tərəfindən böyük maraqla qarşılanırdı.

Fərəhləndirici haldır ki, müəyyən təzyiqlərə baxmayaraq rəssamlar bilavasitə *alman faşizminin iflasına yönəldilmiş kompozisiyalarla yanaşı, Azərbaycan xalqının keçmişini* əks etdirən, xalqın mübarizə əhvalı - ruhiyyəsini yüksəldən, tarixi qəhrəmanlıq nümunələrinə yeni nəfəs verərək xalqı *daha da* qüdrətli, qətiyyətli edən əsərlər də yaratmışlar. Belə ki, X. Məmmədovun “Əlbəyaxa döyüş” (1943), S. Bəhlulzadənin “Bəzz qalalasının müdafiəsi” (1941), M. Abdullayevin “Böyük Babəkin yürüşü” (1941), A. Kazımovun “Qədim azərilərin Roma qoşunları ilə döyüşü”, “Midiya qoşunları Makedoniyalı İsgəndərin ordusuna qarşı

döyüşə girərkən” (hər ikisi 1941), K. Xanlarovun “Cavanşirin dəstəsinin ərəblərlə döyüşü” (1941), T. Tağıyevin “Koroğlu əsri” (1943) tabloları da müharibə dövrünün ən qiymətli rəsmləri sırasındadır.

Müharibə illəri ərzində Azərbaycan rəssamları öz fəal yaradıcılıq işlərini dayandırmadan Bakıda hər il sərgilər keçirir və burada çoxlu əsərlər nümayiş etdirirdilər. Yadelli qəsbkarlara nifrət müharibə dövründə rəssamlıq tablolarının başlıca mövzunu təşkil edirdi. Həmin mövzunu əhatə edən çoxfıqurlu tarixi kompozisiyalar, məişət və hərbi səhnələri, qəhrəmanların portretləri rəssamların günün ən aktual və vacib tələblərinə cavab vermək əzmində olduqlarını sübut edir.

1942-ci ildə Bakıda “Vətən uğrunda” sərgisi təşkil olundu. 1943-cü ildə isə həm Bakıda həm də Moskvada “Azərbaycan xalqının qəhrəman oğulları Böyük Vətən müharibəsində” sərgisi keçirildi. Bu sərgilər göstərdi ki, Azərbaycan təsviri incəsənətinin bütün sahələrində olduğu kimi dəzgah rəngkarlığı sahəsində də müharibə mövzusu əsas yer tutur. Bu illərdə yaradılan əsərlərin əksəriyyətində müəyyən dərəcədə eskizlik hiss olunursa da, lakin bunlar böyük tərbiyəvi rol oynayaraq rəssamlarımızın müharibə illərində gərgin yaradıcılıq işilə məşğul olduqlarını göstərir.

Hər bir rəssam bu illərdə bütün yaradıcılıq qüvvəsi ilə gərgin işləyərək Vətənimizin azadlığı və istiqlaliyyəti uğrunda ümumxalq mübarizəsinə mümkün qədər daha çox kömək etməyə çalışırdı. Rəssamlar yaratdıqları əsərləri ilə adamlarda alman - faşist işğalçılarına qarşı nifrət oyadır, onları cəbhə arxasında və cəbhədə igidlik və qəhrəmanlıq nümunələri göstərməyə ruhlandırırdılar. Müharibə illərində Azərbaycan rəssamları arasında birinci yeri tamamilə haqlı olaraq xalq rəssamı Əzim Əzimzadə tutur.

Əzim Əzimzadə müharibə illərində əsasən qrafika əsərləri yaratmışdır. Bu illərdə Əzimzadə ilə yanaşı gənc rəssamlarımız da öz yaradıcılıq fəaliyyətini qəddar düşməne qarşı mübarizə məqsədinə tabe etmiş, xalqımızın tarixi qəhrəmanlıq səhifələrini canlandıran mürəkkəb məzmunlu tematik şəkillər, cəbhə qəhrəmanlarının portretlərini yaratmışlar. Belə əsərlərdən biri M. Abdullayev, S. Şərifzadə və B. Mirzəzadə tərəfindən 1941-ci ildə yaradılan “Böyük Babəkin yürüşü” adlı çoxfıqurlu tablodur.

Kompozisiyanın mərkəzində ağ at belində Babəkin məğrur surəti yüksəlir. Onu nizəli - qalxanlı piyada və süvari əsgərlər müşayiət edir. Əsərdə düşməne qarşı mübarizədə əlbir olan xalq qüvvələrinin qüdrəti və yenilməzliyi tərənnüm olunur. Bununla belə bu əsəri tam mənada [kamil](#) bir tarixi tablo kimi qiymətləndirmək olmaz. Çünki əsgərlərin surəti, xarici görkəmi, libaslar bir qədər təxmini işlənmişdir.

Mübaribə illərində yaradılmış bir sıra tabloların mövzusu xalqın məişəti və adamların cəbhəyə yardımı ilə əlaqədar idi. Ə. Məmmədovun “Müdafiə fonduna meyvə tədarükü” (1943), A. Abdullayevin “Qəhrəmanın həyat yolu” (1944) kimi əsərlərdə rəssamlar cəbhədəki əsgərlərin taleyini düşünən, onların arzu və əməlləri ilə yaşayan arxa cəbhə adamlarının fədakar əməyini və nəcib mənəvi keyfiyyətlərini ümumiləşdirməyə çalışmışlar.

“Qəhrəmanın həyat yolu” adlı üç hissədən ibarət əsərində gənc rəssam A. Abdullayev yaralı əsgərin tərcümeyi halını nəql edir.

Mövzusu müasirlikdən götürülmüş bəzi tablolarda xalqın doğma ordusuna məhəbbəti göstərilirdi. B. Mirzəzadənin “Əsgərlər kolxozçular arasında” (1943) tablosu maraqlı süjeti, canlı xarakterləri ilə diqqəti cəlb edir. Əsərdə nikbin əhval - ruhiyyə üstündür. Burada şənlilik məclisi göstərilir. Kolxozçular onlara qonaq gəlmiş əsgərləri sevinc və məhəbbətlə qarşılayırlar. Ortada rəqs edən əsgərin və gənc qızın, onları əhatə edən kolxozçuların təsvirində, habelə səfəli kənd mənzərələrinin boyalarında canlı naturanın xassələri, işıq – kölgə keçidlərinin real ahəngi

olduqca təbii təsir bağışlayır. Hiss olunur ki, müəllif açıq havada, yəni plenerdə işləyərək, rəng münasibətlərini qavraya bilmişdir.

Tarixi tablolar arasında S. Şərifzadə və B. Mirzəzadənin birgə çəkdiqləri “Nizami Qızıl Arslanın yanında” (1945) adlı kompozisiya daha müvəffəqiyyətlidir. Tarixi hadisə dəbdəbəli saray daxilində cərəyan edir. Al - əlvən xalılarla döşənmiş geniş qərargahın mərkəzində zərli - bəzəkli taxtda Şah Qızıl Arslan saray məmurlarının, sərkərdələrin, üləmaların əhatəsində əyləşmişdir. Məclisdə iştirak edən zadəganların nəzəri böyük Nizamiyə dikilmişdir. Şairin məğrur surəti əsərin fikir mərkəzini təşkil edir. Bu mürəkkəb kompozisiyada ayrı - ayrı surətlərin münasibəti təbii boyalarla ahəngdardır. Lakin əsərdə bir qədər zahiri təmtəraq və süni effektə yol verilmişdir.

S. Bəhlulzadənin, K. Xanlarovun, Ə. Kazımovun tablolarında uzaq keçmişin hərbi səhnələri, qəsbkarlara qarşı mübarizədə xalqın kütləvi qəhrəmanlığı öz əksini tapmışdır. S. Bəhlulzadənin Babək hərəkətinə həsr etdiyi “Bəzz qalasının alınması”, K. Xanlarovun “Cavanşirin ərəblərlə döyüşü”, Ə. Kazımovun “Qədim midiyalıların Makedoniyalı İsgəndərlə döyüşü” lövhələri boyaların ahəngi, koloritin dürüstliyi ilə fərqlənir. Bununla yanaşı həmin əsərlərdə rəsm xətalrı, kompozisiya pərakəndəliyi də nəzərə çarpır. Bu kimi professional xətalara baxmayaraq vətən torpağına məhəbbət hissi ilə aşılınmış belə əsərlər müharibə dövrünün tələbləri ilə səsləşirdi.

Mübaribə illərində portret janrı da geniş unkişaf etmişdi. Rəssamlarımızın bu zaman yaratdıqları portretlərdə qəhrəmanlıq pafosu hökm şürür. Portretlərin bir hissəsi tarixi şəxsiyyətlərə, sərkərdələrə həsr olunmuşdur. Bunlardan S. Şərifzadənin yaratdığı “Babək” portreti (1944) xususiə müvəffəqiyyətlidir. Monumental səpgidə çəkilən bu surətdə yenilməzlik, mübarizlik, əzm və qəhrəmanlıq kimi xüsusiyyətlər ümumiləşdirilmişdir. Babək əllərini qılınca dirəyərək iti nəzərlərini irəli dikmişdir. Onun ciddi sifətindən, gözlərindən mərdanəlik və şücaət yağıır. Zirehli libasda, başında dəbilqə, müzəffər duruşda verilən qəhrəmanın portreti yenilməz sərkərdə timsalı kimi qiymətlidir.

Təbiidir ki, bu kimi surətlərin yaradılması müəyyən çətinliklərlə əlaqədardır. Rəssam öz şəxsi təəyyülünə əsaslanaraq tarixi qəhrəman haqqında xalqın təsəvvürünü xarici oxşayış mənasında konkretləşdirmişdir. S. Şərifzadə bu mənada məqsədinə nail ola bilmişdir. Kompozisiya yığcamlığı, ifadəliliyi və obrazın psixoloji ifadəsinə görə seçilən bu portretə, dəbdəbəli hərbi geyim etnoqrafik cəhətdən düzgün işlənmişdir. Ümumiyyətlə əsərdə kompozisiya, kolorit, dekorativ ünsürlər obrazlı vəhdət təşkil edir.

T. Tağıyevin 1942-ci ildə yaratdığı xalq qəhrəmanı Koroğlunun surəti də bədii imumiləşdirmə qüvvəsinə görə diqqəti cəlb edir. Burada Koroğlu şücaətli, mərd və iradəlidir. Onun kəskin profilində, oturuşunda, libasında, həmçinin cizgilərinin ritmində dinamika və həyacan duyulur. Əfsanəvi xalq qəhrəmanı dizinə söykənərək oturub, iti nəzərlərlə irəliyə baxır. Çatılmış qaşları və sifətinin ümumi ifadəsi çox zəhməlidir. Sol əli ilə qalxanı sinəsinə sıxan qəhrəman narahətdir, sanki hücumə hazırlaşır.

Bu illərdə, yəni 1941-1945-ci illər müharibə dövründə Koroğlu obrazını Q. Xalıqov da işləmişdir. Lakin Tağıyev Koroğlunu igid, ağıllı bir səkərdə kimi göstərir, Q. Xalıqovun Koroğlusunu vətənin azadlığı uğrunda mübarizə aparan cəngavər kimi verilmişdir. Əsərdə rəssam obrazın psixoloji xüsusiyyətini açmağa çalışır. Geyim, döyüş sursatı və s. tarixən dürüst işlənilib, obrazın açılmasında ikinci dərəcəli əhəmiyyət daşıyır.

Bir sıra rəngkarlıq əsərlərində cəbhədə mərdlik və igidlik göstərərək xalqın məhəbbətini qazanmış cəsur döyüşçülərin surətləri öz əksini tapmışdır. Rəşadətli snayper İ. Süleymanovun, B. Mirzəzadə, cəsur təyyarəçilərdən M. Abbasovun S. Şərifzadə, Suprunun, B. Əliyev, G. Maniyevin və H. Aslanovun T. Tağıyev tərəfindən çəkilmiş portretləri bu qəbildəndir. Həmin əsərlərdə rəssamlarımız realist incəsənət ənənələrinə arxalanaraq döyüşçülərin obrazlarını, müharibədə onların vətənpərvərliklərini və fədakarlıqlarını təcəssüm etdirmişlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, *bu portretlərdə hər bir rəssamın öz yaradıcılıq xüsusiyyətlərini aydın bir şəkildə izləmək olur*. B. Mirzəzadənin Sovet İttifaqı qəhrəmanı İdris Süleymanovu təsvir edən portretində zahiri sakitliklə yanaşı, daxili gərginlik də daha qabarıq şəkildə verilmişdir. Rəssam öz qəhrəmanını müharibə meydanını xatırladan mənzərə fonunda, hərbi geyimdə, döyüş tapşırığını yerinə yetirərkən təsvir etmişdir. Qəlbi hiddətlə döyünən zabitin vətənpərvərlik hissi ilə ruhlanmış siması, onun irəliyə doğru dikilmiş iti nəzərləri ilk baxışdan diqqəti cəlb edir. Rənglərin bir qədər qara olmasına baxmayaraq kompozisiya dinamik, rəssamın fırçası isə sərrast və ehtiraslıdır.

B. Əliyev Sovet İttifaqı qəhrəmanı Suprunu yaşıl ağaclar arasında təsvir etmişdir. Portretdə qəhrəmanın gələcəyə inamla dolu sakit simasında və tamaşaçıya doğru dikilmiş mavi gözlərində daxili qüvvə və əzm duyulur. Suprun yalnız igid komandır deyil, eyni zamanda sadə və qəhrəman yoldaş, qayğıkeş insan kimi canlanır. Surətin işlənməsində bəzi nöqsanlar da nəzərə çarpır. Məsələn, bədən hissəsinin rəsmi bir qədər kobud çəkilmişdir. Lakin buna baxmayaraq rəssam portretin üzündə, fonda rəngləri çox sərrast işləmişdir.

T. Tağıyevin yaratdığı Ə. Maniyevin portretinə tamaşa edərkən qarşımızda alovlu, vuruşmalardan çıxmış təcrübəli komandır surəti canlanır. Onun mənalı üzü, ifadəli baxışları və sərbəst hərəkətlərində təmkinlik hiss edilir. Özünün və doğma xalqının qüvvəsinə möhkəm inam onu sakitləşdirir və hərəkətlərinə sərbəstlik verir. Ə. Maniyevin portreti rəssamın müharibə qəhrəmanlarına həsr etdiyi digər portretlərdən rənglərin tərəvəti ilə fərqlənir. Rəssam bu əsərində palitrasını zənginləşdirməyə, yeni boyalarla işləməyə və yeni rənglər əldə etməyə çalışmışdır.

Müharibə dövründə yaranmış portretlərin hansı birinə nəzər salırsansa bunlarda İNSANPƏRVƏRLİK VƏ vətənpərvərlik hisslərinin üstünlüyü NƏZƏRƏ çarpır.

T. Tağıyev 1943-cü ildə çəkdiyi MÜHARİBƏ qəhrəmanı Həzi Aslanovun PORTRETİNDƏ xalqımızın qəhrəman oğlunun xatirəsini ustalıqla əbədləşdirmişdir. O, BUNUN ÜÇÜN sərkərdənin mərdliyini, yenilməzliyini ifadə edən sadə VƏ LAKONİK TƏSVİR VASİTƏLƏRİ tapmışdır. Hər cür xarici təmtəraqdan UZAQ olan bu surətdə insanın daxili MƏNƏVİYYATI əsas yer tutur.

PORTRET JANRI sahəsində aparılan ciddi axtarışlar haqqında, eyni zamanda, MƏDƏNİYYƏT xadimlərinin portretləri də aydın təsəvvür verir. Rəssamlardan S. SALAMZADƏ VƏ M. Abdullayev bu sahədə xeyli fəALİYYƏT göstərərək xalqımızın fəxri olan görkəmli sənətkarların surətlərini YARATMIŞLAR. S. Salamzadə təsvir etdiyi adamların mənəvi aləmini və fəaliyyətini canlandırmaq məqsədilə portreti tematik şəkil kimi mürəkkəb planda qurmağa meyl göstərir. Məşhur səhnə ustası Sidqi Ruhullanın (1941) portreti buna misal ola bilər. Kompozisiya cəhətdən bütöv baxılan bu əsərdə artist öz otağında pəncərə önündə oturub, sanki sevimli dram surətlərini düşünür. Onun sifəti ciddi, baxışı ifadəli və mənalıdır. Əsərdə artistin zəngin - mənəvi aləmini üzə çıxaran cizgilər qabarıq şəkildə nəzərə çarpır. Əsərin kompozisiyası yaxşı düşünülmüşdür: fiqur ön planda dioqonal üzrə kompozisiya mərkəzində yerləşdirilmişdir. Tablodakı təsvir olunan digər predmetlər isə obrazın xarakterini açmaq üçün yardımçı rol oynayır. Tablonun əsas nöqsanı rənglərin qaralığı və rəsmnin nisbətən quruluşudur. Qeyd etdiyimiz bu nöqsanlar təkcə S. Salamzadə yaradıcılığına aid olmayıb, müharibə dövründə yaradılmış rəngkarlıq əsərlərinin əksəriyyətində nəzərə carpan nöqsan idi.

MÜHARİBƏ illərində o zaman hələ gənc olan M. Abdullayev özünü portret janrında qabiliyyətli rəssam kimi göstərmişdir. Onun həmin dövrdə yaratdığı portretlər sisteminə dramaturq C. Cabbarlının, şair S. Vurğunun, bəstəkar Ü. Hacıbəyovun, yazıçı M. İbrahimovun, artist M. Davudovanın surətləri daxildir. Rəssam həmin əsərlərdə insanın mənəvi aləmini açmağa, hər bir şəxsin fərdi cizgilərini üzə çıxartmağa nail olmuşdur. Sadiqliyi, səmimiyyəti, mənəvi zənginliyi ilə tamaşaçının qəlbinə yol tapmaqda dahi bəstəkarımız Ü. Hacıbəyovun

portreti (1944) müəllifin nailiyyətidir. Naturadan çəkilmiş bu tabloda bəstəkarın üzünün sadə və xoş ifadəsi tamaşaçının qəlbinə yol tapır, onu düşündürür. Rəssam bəstəkarın üzünü və əllərini diqqət mərkəzində verib. Qüvvətli işıqda verilmiş üz və əllər bəstəkarın qara kostyumunun fonunda və eləcə də tünd qırmızı yerlikdə daha aydın görünür. Ü. Hacıbəyovun canlı üzü, tamaşaçıya doğru zillənmiş diqqətli baxışları, bir-birinə möhkəm sıxılmış əlləri yaradıcı əməklə məşğul olan sənətkar insanın mənəvi zəhnginliyini tərənnüm etdirir.

Rəssamın müharibə illərində yaratdığı S. Vurgunun, C. Cəbbarlının, M. İbrahimovun, M. Davudovanın portretlərində görkəmli ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinə bəslədiyi dərin məhəbbət duyulur. M. Abdullayev öz portretlərində müasirlərinin yalnız yaradıcılıq qüvvəsini göstərmir. Ahəngdar rənglərlə işlənmiş həmin portretlərdə gənc rəssamın lirik duyğularının ifadəsi özünü göstərir.

Müharibə **İLLƏRİNDƏ NATURADAN** yaradılmış müvəffəqiyyətli işlərə nümunə olaraq eyni zamanda T. Tağıyevin “Avtoportret xalça ilə” (1944) əsərini qeyd edə bilərik. Bu əsər rəssamın rəngkarlıq sahəsində daim axtarışını, öz palitrasını zənginləşdirməyə çalışdığını sübut edir. Bu portretin rəngləri tamaşaçıya olduqca xoş təsir oyadır. Rəssam özünü qara və oxra rəngli zolaq - zolaq fonda, döşdən yuxarı qara kostyumda, çiynində qırmızı xalça, başında sarı çalma sarıymış şəkildə təsvir etmişdir. Başın və əlin hərəkəti, rəssamın xoş cizgilərə malik mülayim siması olduqca təbii **İŞLƏNMİŞDİR**.

1944 - 45-ci illərdə Azərbaycanın qadın rəssamlarının əsərlərindən ibarət olan sərgilərin keçirilməsi də xüsusi qeyd edilməlidir. Müharibə illərində Azərbaycan təsviri incəsənətinin inkişafı üçün çalışan rəssamlarımızdan G. Mustafayeva, S. Aşurbəyli, M. Rəhmanzadə, İ. Seyidova, R. Topçubaşova, X. Səfərova, K. Salamova və başqalarının əsərləri həmin sərgilərdə nümayiş etdirilmişdir. K. Salamovanın 1943-cü ildə işlədiyi “Cəbhədən məktub”, 1942-ci ildə işləndiyi “Muştuluq” əsərləri bu dövrdə yaradılmış əsərlər içərisində xüsusilə maraqlıdır. Bu əsərlərdə sadə adamlarda səmimiyyət duyulur.

Əlbəttə ayrı-ayrı əsərləri sənətkarlıq cəhətdən tam kamil hesab etmək düzgün olmaz. Müharibə dövrünün çətinlikləri ilə əlaqədar olaraq olduqca qısa müddət ərzində tələsik ifadə olunan tablolar da natamamlıq, eskizlik nəzərə çarpır. Lakin bu nöqsanlar müharibə dövründə Azərbaycan rəssamlığının ideya-bədii məziyyətlərini və təbliğedici əhəmiyyətini azaltmır. Müharibə illərində Azərbaycan rəngkarları Vətən qarşısında öz borclarını şərəflə yerinə yetirdilər. Xalqımızın tarixi keçmişini qiymətləndirən və şöhrətləndirən müasirlərimizi əmək fədakarlığına ruhlandıran tablolar və portretlər rəssamlarımızın öz peşəkarlıq məharətini getdikcə genişləndirməyə çalışdıqlarını sübut edir.

Bəzi hallarda rəssamların bədii imkanları ilə öhdələrinə gətirdikləri mürəkkəb yaradıcılıq vəzifələri arasında vəhdət alınmırdı. Buna baxmayaraq mövzunun aktuallığı və müharibə dövrünün çətinlikləri onlara müəyyən dərəcədə bəraət qazandırır. Çünki bu əsərlər xalqı qələbə işinə səfərbər edirdi.

Ədəbiyyat

7. Azərbaycan incəsənəti” uşaqlar üçün ensiklopedik məlumat kitabı, I cild, Bakı, 2010, 81 s.
8. “Azərbaycan incəsənəti” uşaqlar üçün ensiklopedik məlumat kitabı, II-III cildlər, Bakı, 2011, 144 s.
9. Əli Verdiyev – “Dəzgah rəngkarlığı”, Bakı, 1988, 72 səhifə.
10. Həbibov N. – “Azərbaycan Sovet rəssamlığı”, Bakı, 1961.
11. Kərimov R. – “Azərbaycan Sovet portret boyakarlığı”, Bakı, 1964.
12. Nəcəfov M. – “Azərbaycan SSR-nin incəsənəti”, Leningrad, 1972.
13. N. Həbibov – “Təsviri incəsənət haqqında”, Bakı, 1976, 76 səhifə.

СТАНКОВАЯ ЖИВОПИСЬ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ В 1941-1945 ГОДАХ

Маммадов Шаиг Муртузали оглы, Маммадов Фаиг Шаиг оглы

Резюме

1941-1945 годы вошли в истории СССР как Великая Отечественная война. В эти годы наши художники своим творчеством помогали победы нашей армии над фашизмом.

В статье рассказывается творчестве художников, которые сделали в области станковой живописи в годы Великой Отечественной войны.

1941-1945 AZERBAIJAN BENCH PAINTING

Mammadov Shaiq Murtuzeli oqlu, Mammadov Faiq Shaiq oqlu

Summary

During the war of 1941-1945, which became known as the Great Patriotic War in the history of the USSR, our artists, as in all spheres, mobilized all their forces for the victory over fascism. The article discusses the works of our artists who worked hard in the field of bench painting during the war years and analyzes their works.

Rəyçi: Prof. Mərdan Məmmədov

İncəsənət kafedrasının 04 aprel 2022-ci il tarixli iclasın 08 sayılı protokolu

Daxil olduğu tarix 14 aprel 2022-ci il

UOT -37.01

ŞRIFT QRAFIK KOMPOZISIYASININ ELEMENTİ KİMİ

Məmmədova Aybəniz Əli qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

sebine-sabina-memmedova@mail.ru

Xülasə: Ekspozisiyada şrift kompozisiyanın həyata keçirilməsinin mühüm şərtlərindən biri də onun tamaşaçının görmə qabiliyyətinə müvafiq yerləşdirilməsidir. Xüsusilə müxtəlif növlü mətnlərin yerləşdirilməsinin optimal variantı yazıların gözün görmə səviyyəsindən 155sm və ondan az ölçüdə olması təşkil edir. Daha əlverişli isə göz səviyyəsi zonasıdır. Bu zonadan kənarda yerləşdirilən eksponatların yazıları çətin oxunaraq dərk edilir. Ona görə də şrift kompozisiyanın tərtib edən rəssam-dizayner belə bir vəziyyətdən çıxış yolu düzgün yazı qaydası tətbiq etməsi təşkil edir. Hər bir şriftin oxunmasında başlıca şərt onun hansı hündürlük və ya enlilik uyğunluğunda yerləşməsindən asılıdır. Bu məqalədə şriftlərdən, şriflərin üslublarından, ölçülərindən, onların dizaynından bəhs edilir. Həmçinin ekspozisiya işində nəzərə çarpan əyani elementlərdən biri başlıqsərlövhələr, başlıq altlıqları, arayışlar, köməkçi vasitələr olan göstəricilər, sxem və başqaları təşkil edir. Bütün bunların əyani obrazlı nümayişi şriftlərdə öz təəcəssümünü tapır. Şrift yazının qrafik formasıdır. Məqalədə həmçinin hərflərdən, onların rəng seçimi, hərfin şəkili, dekorativliyi dəqiq yeri ölçüsü haqqında da geniş məlumat verilir.